

Шевченко А. С.,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

ОБРАЗНИЙ КОМПОНЕНТ СЕМАНТИЧНОЇ СТРУКТУРИ КОНЦЕПТУ *JUSTICIA* / СПРАВЕДЛИВІСТЬ

*Стаття присвячена інтерпретаційному аналізу концепту *JUSTICIA* / СПРАВЕДЛИВІСТЬ у контексті іспаномовного тексту Біблії. У ній визначено зміст образного компоненту, однієї із складових лінгвокультурного концепту. Представлено елементи семантичної структури концепту *JUSTICIA* у вигляді концептуальних метафор та подано їхній аналіз.*

Ключові слова: лінгвокультурний концепт, образний компонент, чуттєвий досвід, концептуальна метафора.

*Статья посвящена интерпретационному анализу концепта *JUSTICIA* / СПРАВЕДЛИВОСТЬ в контексте испаноязычного текста Библии. В ней определено содержание образного компонента, одной из составляющих лингвокультурного концепта. Представлены элементы семантической структуры концепта *JUSTICIA* в виде концептуальных метафор и подан их анализ.*

Ключевые слова: лингвокультурный концепт, образный компонент, чувственный опыт, концептуальная метафора.

*This article is devoted to interpretative analysis of the concept *JUSTICIA* / JUSTICE in context of the Spanish Bible text. The content of the image component, one of the constituents of linguistic cultural concept, is determined in the article. The elements of the semantic structure of the concept *JUSTICIA* are represented by means of some conceptual metaphors and their analysis is conveyed.*

Key words: linguistic cultural concept, image component, sensual experience, conceptual metaphor.

У сучасній лінгвістиці відправною точкою для різноманітних досліджень є людина, її спосіб мислення, взаємодія з іншими людьми і об'єктами навколишньої дійсності, продукти її діяльності. Лінгвокультурологія вивчає мову як феномен культури. «Це бачення світу через призму національної мови, коли мова виступає як виразник особливої національної ментальності» [7, с. 8]. Завдяки культурі людина включається не лише у соціальне поле своєї життєдіяльності, але і в систему загальнолюдських форм існування, зумовлених константами всезагальної культури [1, с. 58].

За визначенням В. І. Карасика та Г. Г. Слишкіна, лінгвокультурний концепт є «умовною ментальною одиницею, спрямованою на комплексне вивчення мови, свідомості і культури» [4, с. 77]. Лінгвокультурні концепти вивчаються з точки зору їх ціннісного компоненту – зіставлення відношень до тих чи інших предметів, явищ, ідей, які мають цінність для носіїв культури. Головне у концепті – це «багатомірність і дискретна цілісність смисла, який існує у неперервному культурно-історичному просторі, і тому є схильним до культурної трансляції із однієї предметної області у іншу» [6, с. 19].

Актуальність статті зумовлена дискусійним характером теорій семантичної структури концептів і відсутністю сучасних лінгвокультурологічних досліджень іспаномовної Біблії.

Метою дослідження є реконструкція біблійного концепту *JUSTICIA* за допомогою концептуальних метафор, які є вербалізаторами його образного компоненту.

Завданням статті є визначення способу вираження образного компоненту концепту *JUSTICIA* та інтерпретація його мовних репрезентацій.

Об'єктом дослідження є метафоричне представлення біблійного концепту *JUSTICIA*, вербалізованого у віршах книг Старого та Нового Заповітів іспаномовної Біблії версії Reina-Valera 1960 року.

Під образом розуміємо категорію свідомості, яка відтворює різні аспекти предмета, дії чи події. Вона характеризується наочністю, комплексністю і, відповідно, відсутністю деталізації та схематизмом [5, с. 189]. Відображаючи природний та соціальний світ, образ водночас завжди індивідуальний за рахунок емоційного сприйняття об'єкту. В його формуванні приймає участь пам'ять та уява: вступаючи у складну мережу вже сформованих у людини уявлень і знань про світ, він еволюціонує, зближується з оригіналом чи, навпаки, втрачає схожість із ним. Інтерпретацію концепту як сукупності знань про фрагмент навколишнього світу, яка створюється у першу чергу образами, ми знаходимо і в роботі зарубіжних лінгвістів: «концепти виникають як відображення чуттєвого досвіду, однак згодом можуть зазнавати складних процесів формування та перекомбінації» [10, р. 71–72].

Образний складник виражається у низці метафор, які співвідносяться з іменами – експлікаторами концепта, які наповнюють їх конкретним змістом [3, с. 7; 8, с. 76]. Він формується на основі узагальненого образу / гештальту, в якому закладені почуттєвий індивідуальний досвід і колективне знання. Симбіоз останніх створює певний ореол, який оточує співвідносне з концептом слово [9, с. 57]. Висвітлення проблеми взаємодії значення слова та життєвого досвіду народу суттєво і для розуміння природи метафори, і для розуміння семантичних процесів у цілому.

Метафора – це перш за все спосіб пізнати індивідуальність конкретного предмету чи явища, передати його неповторність. При цьому предикати, якими послуговується мовець, дозволяють надати предмету лише більш чи менш широкі категоріальні (таксономічні) характеристики, включаючи його у клас того чи іншого об'єму. Метафора індивідуалізує предмет, відносячи його до класу, якому він не належить. Вона працює на категоріальній помилці [2, с. 348].

Оскільки справедливість належить до абстрактних сутностей, є складним конструктом соціального життя людини та отримує особливе висвітлення у контексті іспаномовної Біблії, роль метафори в її осмисленні є надзвичайно високою.

У тексті Святого Письма знаходимо наступні метафоричні переноси концепту *JUSTICIA*:

1. Праведність – життя: *Y si dijereis: ¿Por qué el hijo no llevará el pecado de su padre? Porque el hijo hizo según el derecho y la justicia, guardó todos mis estatutos y los cumplió, de cierto vivirá (Ezeq. 18:19); Quien llevó él mismo nuestros pecados en su cuerpo sobre el madero, para que nosotros, estando muertos a los pecados, vivamos a la justicia; y por cuya herida fuisteis sanados (1 Ped. 2:24).* Праведні вчинки, які базуються на дотриманні Закону Божого та його заповідей в контексті Старого та Нового Заповітів, є запорукою фізичного та духовного життя людини.

2. Праведність – велич: *La justicia engrandece a la nación; mas el pecado es afrenta de las naciones (Prov. 14:34); Aun en la vejez y las canas, oh Dios, no me desampares, hasta que anuncie tu poder a la posteridad, y tu potencia a todos los que han de venir, y tu justicia, oh Dios, hasta lo excelso. (Sal. 71:18-19).* Праведність – це якість, яка возвеличує націю; Божа праведність – велична, сягає високості.

3. Справедливість – світло: *Mas a vosotros los que teméis mi nombre, nacerá el Sol de justicia, y en sus alas traerá salvación; y saldréis, y saltaréis como becerros de la manada (Mal. 4:2); No os unáis en yugo desigual con los incrédulos; porque ¿qué compañerismo tiene la justicia con la injusticia? ¿Y qué comunión la luz con las tinieblas? (2 Cor. 6:14).* Справедливість у Біблії представлена у вигляді світла, беззаконня (несправедливість) є пітьмою. Це полярні сутності, які не мають нічого спільного одна з одною, вони взаємовиключають одна одну.

4. Справедливість – ваги: *Péseme Dios en balanzas de justicia, y conocerá mi integridad (Job 31:6); Péсалos según su iniquidad, oh Dios, y derriba en tu furor a los pueblos (Sal. 56:7).* Ваги – символ судової влади, правосуддя. У біблійному контексті миром людських вчинків є справедливість.

Justicia – це те, що одягається (у повсякденному житті, міжперсональних стосунках – одяг, у життєвій боротьбі – броня, під час святкування – прикраса):

5а. Праведність – одяг: *Me vestía de justicia, y ella me cubría; como manto y diadema era mi rectitud (Job 29:14); Y vestíos del nuevo hombre, creado según Dios en la justicia y santidad de la verdad (Ef. 4:24).*

5б. Справедливість – броня: *Pues de justicia se vistió como de una coraza, con yelmo de salvación en su cabeza; tomó ropas de venganza por vestidura, y se cubrió de celo como de manto (Is. 59:17); Estad, pues, firmes, ceñidos vuestros lomos con la verdad, y vestidos con la coraza de justicia (Ef. 6:14).*

5в. Правда – прикраса: *Con justicia serás adornada; estarás lejos de opresión, porque no temerás, y de temor, porque no se acercará a ti (Is. 54:14).*

6. Праведність – дорога, напрямок: *Porque vino a vosotros Juan en camino de justicia, y no le creísteis; pero los publicanos y las ramerías le creyeron; y vosotros, viendo esto, no os arrepentisteis después para creerle (Mat. 21:32); Mas tú, oh hombre de Dios, huye de estas cosas, y sigue la justicia, la piedad, la fe, el amor, la paciencia, la mansedumbre (1 Tim. 6:11).* Праведність – це дорога, якою має слідувати благочестива людина. Стежки справедливості – це стежки, якими йдуть по життю віруючі люди.

У межах загальновідомої концептуальної метафори *життя-дорога (подорож)* (Дж. Лакофф, М. Джонсон) у тексті іспаномовної Біблії виокремлюємо наступні похідні метафори:

7. Життя – дорога:

А) праведність – охоронець на дорозі: *La justicia guarda al de perfecto camino; Mas la impiedad trastornará al pecador (Prov. 13:6).* Праведність охороняє того, хто пильнує свої життєві шляхи і намагається жити благочестиво.

Б) справедливість – поводитир: *La justicia del perfecto enderezará su camino; mas el impío por su impiedad caerá (Prov. 11:5); Entonces nacerá tu luz como el alba, y tu salvación se dejará ver pronto; e irá tu justicia delante de ti, y la gloria de Jehová será tu retaguardia (Is. 58:8).* У згаданому контексті справедливість персоніфікується та у якості особи випростовує дорогу невинного, іде попереду і вказує правильний напрямок.

Також концепт *JUSTICIA* вербалізується у метафорах влади:

8а. Праведність – складова Царства Божого: *Mas buscad primeramente el reino de Dios y su justicia, y todas estas cosas os serán añadidas (Mat. 6:33); Porque el reino de Dios no es comida ni bebida, sino justicia, paz y gozo en el Espíritu Santo (Rom. 14:17).* Репрезентацією найвищої влади є Царство Небесне (Боже). Однією із його складових є праведність.

8б. Справедливість – основа Божого престолу: *Jehová reina; regocíjese la tierra, alégrense las muchas costas. Nubes y oscuridad alrededor de él; justicia y juicio son el cimiento de su trono (Sal. 97:1-2); Tu trono, oh Dios, es eterno y para siempre; cetro de justicia es el cetro de tu reino (Sal. 45:6).* У зазначених віршах підстава Господнього трону та берло Його царства є втіленням справедливості.

9. Справедливість – основа царського трону: *Aparta al impío de la presencia del rey, y su trono se afirmará en justicia (Prov. 25:5); Porque este Melquisedec, rey de Salem, sacerdote del Dios Altísimo, que salió a recibir a Abraham que volvía de la derrota de los reyes, y le bendijo, a quien asimismo dio Abraham los diezmos de todo; cuyo nombre significa primeramente Rey de justicia, y también Rey de Salem, esto es, Rey de paz (Hebr. 7:1-2).* На кшталт небесної влада земна також має базуватися на чесноті справедливості. Трон царя міцно поставляється справедливістю за умови, коли віддалити безбожного з-перед обличчя царєвого.

10. Праведність – насіння: *El impío hace obra falsa; mas el que siembra justicia tendrá galardón firme (Prov. 11:18); Y el fruto de justicia se siembra en paz para aquellos que hacen la paz (Sant. 3:18).* Сільське господарство – це вид діяльності, якою людина займалася з початку її існування на Землі. Сільськогосподарські метафори є зрозумілими для всіх народів, у тому числі для іспанського. Після посіву працівник очікує зібрати врожай з певної культури, так само той, хто сіє праведність, матиме праведну нагороду.

11а. Праведність – цвітіння, родючість: *Florecerá en sus días justicia, y muchedumbre de paz, hasta que no haya luna (Sal. 72:7); Y habitará el juicio en el desierto, y en el campo fértil morará la justicia (Is. 32:16).* У межах сільськогосподарської метафори праведність розквітає та населяє родюче поле.

116. Праведність має плід: *¿Correrán los caballos por las peñas? ¿Ararán en ellas con bueyes? ¿Por qué habéis vosotros convertido el juicio en veneno, y el fruto de justicia en ajeno? (Amós 6:12); Y el que da semilla al que siembra, y pan al que come, proveerá y multiplicará vuestra sementera, y aumentará los frutos de vuestra justicia (2 Cor. 9:10).* Людська праведність у Біблії набуває позитивної або ж негативної конотації. Її плодом у першому прикладі є полин (негативна), а у другому апостол Павло обіцяє, що Бог буде сам примножувати плоди праведності вірян (позитивна конотація).

12. Пагінець справедливості – Ісус: *En aquellos días y en aquel tiempo haré brotar a David un Renuevo de justicia, y hará juicio y justicia en la tierra (Jer. 33:15); Pues si por la transgresión de uno solo reinó la muerte, mucho más reinarán en vida por uno solo, Jesucristo, los que reciben la abundancia de la gracia y del don de la justicia (Rom. 5:17).* Ісус Христос зображений як паросток, пагін справедливості. У іспаномовній Біблії вживається лексема «*renuevo*», яка також означає «*відновлення, відбудову*», що свідчить про духовне відновлення людей, які приймають дар Божої праведності через віру у Христа.

13. Справедливість – визволитель: *No aprovecharán las riquezas en el día de la ira; mas la justicia libraré de muerte (Prov. 11:4); Buscad a Jehová todos los humildes de la tierra, los que pusisteis por obra su juicio; buscad justicia, buscad mansedumbre; quizá seréis guardados en el día del enojo de Jehová (Sof. 2:3).* Справедливість знову персоніфікується і зображається як спаситель від смерті, як захист від Божого гніву.

14. Справедливість – товариш миру: *La misericordia y la verdad se encontraron; la justicia y la paz se besaron (Sal. 85:10).* Справедливість і мир поцілувалися. Товариські відносини між людьми переносяться у сферу умовляючих сутностей.

15. Правда – зброя: *En palabra de verdad, en poder de Dios, con armas de justicia a diestra y a siniestra (2 Cor. 6:7).* Правда у вигляді зброї – це те, чим людина може перемагати у життєвій боротьбі.

16. Жертва правди – жертва праведної людини: *Entonces te agradarán los sacrificios de justicia, el holocausto u ofrenda del todo quemada; entonces ofrecerán becerros sobre tu altar (Sal. 51:19); Llamarán a los pueblos a su monte; allí sacrificarán sacrificios de justicia, por lo cual chuparán la abundancia de los mares, y los tesoros escondidos de la arena (Deut. 33:19).* Різні жертви приносилися у знак поклоніння Богові у часи Старого Заповіту. Проте головним було те, щоб жертвоприношення здійснювалися з праведним серцем і чистим сумлінням.

17а. Справедливість – опора: *Mi justicia tengo asida, y no la cederé; no me reprochará mi corazón en todos mis días (Job 27:6); Mas tú has llenado el juicio del impío, en vez de sustentar el juicio y la justicia (Job 36:17).* На прикладі Йова за свою справедливість може триматися віруюча людина, цим вона заспокоює власну совість.

17б. Правдива опора – Бог: *No temas, porque yo estoy contigo; no desmayes, porque yo soy tu Dios que te esfuerzo; siempre te ayudaré, siempre te sustentaré con la diestra de mi justicia (Is. 41:10).* Однак правдивою опорою є лише Господь, укріплюючи того, хто надію покладає на Нього. Бог допомагає такій людині і підтримує її правдою Своєї правди.

18. Правда – свідоцтва Божі: *Justicia eterna son tus testimonios; dame entendimiento, y viviré (Sal. 119:144).* У свідоцтвах та одкровеннях Божих прихована вічна правда, розуміння її забезпечує повноцінне життя.

19. Правда – закон Божий: *Oídme, los que conocéis justicia, pueblo en cuyo corazón está mi ley. No temáis afrenta de hombre, ni desmayéis por sus ultrajes (Is. 51:7); Mas el impío, si se apartare de todos sus pecados que hizo, y guardare todos mis estatutos e hiciere según el derecho y la justicia, de cierto vivirá; no morirá (Ezeq. 18:21).* Правда репрезентована також у тексті Божого Закону, його заповідей, статутів та правового порядку.

20. Правда – непотрібна річ (для нечестивих): *Los que convertís en ajeno el juicio, y la justicia la echáis por tierra (Amós 5:7).* Нечестиві люди змінюють суд на полин, і кидають правду (Божий Закон) на землю.

21. Справедливість – плата: *Y Jehová pague a cada uno su justicia y su lealtad; pues Jehová te había entregado hoy en mi mano, mas yo no quise extender mi mano contra el ungido de Jehová (1 Sam. 26:23).* У Біблії Бог відплачує кожному відповідно до його справедливості, до того, на що людина заслуговує згідно своїх вчинків.

22. Справедливість – помста (суд): *Cuando los naturales vieron la víbora colgando de su mano, se decían unos a otros: Ciertamente este hombre es homicida, a quien, escapado del mar, la justicia no deja vivir (Hech. 28:4).* Справедливість є також судовим вироком, який може як виправдати, так і засудити людину до смерті.

23. Праведність – вінок: *Por lo demás, me está guardada la corona de justicia, la cual me dará el Señor, juez justo, en aquel día; y no sólo a mí, sino también a todos los que aman su venida (2 Tim. 4:8).* На всіх християн, які залишаться вірними Господу та Його заповідям при житті, чекає винагорода на небесах у вигляді вінка праведності.

24. Праведність – спадок: *Por la fe Noé, cuando fue advertido por Dios acerca de cosas que aún no se veían, con temor preparó el arca en que su casa se salvase; y por esa fe condenó al mundo, y fue hecho heredero de la justicia que viene por la fe (Hebr. 11:7).* Праведність – небесна спадщина, яку отримують люди через віру у Христа.

Таким чином, образний компонент семантичної структури концепту JUSTICIA актуалізується на вербальному рівні через наступні концептуальні метафори: *праведність-життя, праведність-велич, справедливість-світло, праведність-дорога, жертва правди-жертва праведної людини, справедливість-опора, правдива опора-Бог, правда-свідоцтва Божі, справедливість-плата, справедливість-помста, праведність-вінок, праведність-спадок.* У межах загальновибраної метафори *життя-дорога* виділяються похідні метафори: *праведність-охоронець на дорозі, справедливість-поводир.*

Крім того, концепт JUSTICIA вербалізується через концептуальні метафори, що пов'язані з воєнною тематикою: *справедливість-броя, справедливість-визволитель, правда-зброя, справедливість-товариш миру.* Низка метафор характеризують владу: *праведність-складова Царства Божого, справедливість-основа Божого престолу, справедливість-основа царського трону, правда-закон Божий.* Концепт JUSTICIA актуалізується через побутові метафори: *праведність-одяг, правда-прикраса, справедливість-ваги, правда-непотрібна річ.* Тематика

сільського господарства втілена у наступних метафорах: праведність-насіння, праведність має плід, праведність-родючість, Пагінець справедливості-Ісус.

Метафоричні переноси, які актуалізують концепт *JUSTITIA* у Біблії, відображають особливий спосіб світобачення, згаданий концепт набуває нового смислового наповнення у межах іспаномовної картини світу. У концептуальних метафорах відображається національна самобутність мовного колективу, породжена умовами життя народу та його історичним буттям.

Перспективами дослідження є представлення та аналіз побудови поняттєвого, ціннісного, національно-культурного та ідейного компонентів семантичної структури концепту *JUSTITIA* на матеріалі іспаномовного тексту Біблії.

Література:

1. Алефиренко Н. Ф. Культура и языковое сознание / Николай Федорович Алефиренко // Языки и транснациональные проблемы: Мат-лы I междунар. науч. конф. 22-24 апреля 2004 года. Т. II / Отв. ред. Т. А. Фесенко. – М. – Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2004. – С. 56-62.
2. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Нина Давыдовна Арутюнова. – [2-е изд., испр.] – М. : «Языки русской культуры», 1999. – I-XV, 896 с.
3. Воркачев С. Г. Счастье как лингвокультурный концепт / Сергей Григорьевич Воркачев. – М. : Гнозис, 2004. – 236 с.
4. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / Владимир Ильич Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
5. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Юрий Николаевич Караулов. – М. : КомКнига, 2006. – 264 с.
6. Ляпин С. Х. Концептология: к становлению подхода / Сергей Харитонович Ляпин // Концепты. Вып. I. – Архангельск, 1997. – С. 11-35.
7. Маслова В. А. Лингвокультурология: [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений] / Валентина Авраамовна Маслова. – [4-е изд., стер.] – М. : Издат. центр «Академия», 2010. – 208 с.
8. Попова З. Д. Семантико-когнитивный анализ языка / Зинаида Даниловна Попова, Иосиф Абрамович Стернин. – Воронеж : Истоки, 2006. – 228 с.
9. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / Анатолій Миколайович Приходько. – Запоріжжя : Прем'єр, 2008. – 332 с.
10. Palmer Gary V. Lingüística cultural / Gary V. Palmer. – Madrid: Alianza Editorial, 2000. – 384 p.

Джерела ілюстративного матеріалу:

11. Santa Biblia. Reina-Valera 1960 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://labibliaweb.com/?cat=122>.